

УДК 796.077.42-057.71-043.86:005.336.4(100):[35.071:796.06](477)(045)
DOI 10.31499/2618-0715.2(17).2026.361318

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ВОЛОНТЕРСТВА ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Поліщук Наталія, доктор філософії, доцент кафедри фізичної культури, спорту та методики викладання, Бердянський державний педагогічний університет.

ORCID: 0000-0003-3677-1248

E-mail: polami@ukr.net

У статті розглянуто міжнародний досвід розвитку спортивного волонтерства та можливості його впровадження в Україні. Спортивне волонтерство визначено як важливий ресурс підтримки фізичної культури і спорту, організації спортивних заходів, популяризації здорового способу життя, розвитку громадянської активності та соціальної згуртованості. Акцентовано увагу на зарубіжних підходах до підготовки, мотивації й координації спортивних волонтерів, розвитку інклюзивного та адаптивного спорту. Обґрунтовано, що для України важливо адаптувати цей досвід до умов воєнного й повоєнного відновлення, потреб громад, молоді, ветеранів війни та осіб з інвалідністю.

Ключові слова: спортивне волонтерство, міжнародний досвід, фізична культура і спорт, волонтерська діяльність, імплементація, соціальна інтеграція, адаптивний спорт, молодь, Україна.

INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF SPORTS VOLUNTEERING AND POSSIBILITIES FOR ITS IMPLEMENTATION IN UKRAINE

Polishchuk Nataliia, Doctor of Philosophy, Associate Professor, Department of Physical Culture, Sports and Teaching Methodology, Berdyansk State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0003-3677-1248

E-mail: polami@ukr.net

Abstract. The article analyzes international experience in the development of sports volunteering and determines the possibilities of its implementation in Ukraine. The relevance of the study is related to the growing role of volunteering in physical culture and sport, as well as to the need to support communities, youth, war veterans, internally displaced persons and people with disabilities in the conditions of wartime and post-war recovery. Sports volunteering is considered not only as assistance in organizing competitions and mass sports events, but also as a social resource that promotes a healthy lifestyle, civic activity, social cohesion, responsibility and a culture of mutual support.

The purpose of the article is to summarize international approaches to the organization, training, motivation and coordination of sports volunteers and to outline ways of adapting this experience to Ukrainian realities. The study focuses on the practice of European countries, the United States, Canada and Australia, where sports volunteering is part of the activities of sports organizations, educational institutions, local communities and non-governmental organizations. Attention is paid to volunteer management, long-term involvement, inclusive and adaptive sport, digital coordination tools, and the participation of young people in socially significant initiatives.

It is emphasized that the implementation of international experience in Ukraine should be based on adaptation to national needs, the realities of war, community development and the training of future specialists. Promising directions include creating a system for training sports volunteers, integrating volunteer practices into educational programs, developing partnerships between universities, sports

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

clubs, local authorities and public organizations, and involving volunteers in rehabilitation and social integration projects.

Keywords: *sports volunteering, international experience, physical culture and sport, volunteer activity, implementation, social integration, adaptive sport, youth, Ukraine.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сьогодні спортивне волонтерство набуває все більшого значення для розвитку фізичної культури і спорту. Йдеться не лише про допомогу під час проведення змагань чи спортивних заходів. Спортивне волонтерство - це важлива форма громадської активності, яка допомагає об'єднувати людей, підтримувати здоровий спосіб життя, залучати молодь до корисної діяльності та розвивати культуру взаємодопомоги.

У багатьох країнах світу спортивне волонтерство вже стало звичною частиною спортивного життя. Волонтери допомагають організовувати масові спортивні події, міжнародні змагання, заходи для дітей, молоді, людей з інвалідністю, ветеранів та інших соціальних груп. Важливо, що в міжнародній практиці така діяльність не є випадковою. Вона має чітку систему: волонтерів навчають, розподіляють між ними обов'язки, мотивують, підтримують і визнають їхній внесок у розвиток спорту [2; 3].

Для України ця тема є особливо актуальною. В умовах воєнного стану та майбутнього відновлення країни зростає потреба у підтримці молоді, ветеранів війни, осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб та інших категорій населення. Фізична культура і спорт можуть стати важливим засобом не лише для зміцнення здоров'я, а й для соціальної інтеграції, психологічної підтримки, відновлення активності та повернення людини до повноцінного суспільного життя. У цьому процесі спортивні волонтери можуть відігравати важливу роль [4; 6; 10].

Водночас в Україні спортивне волонтерство ще не має достатньо сталої та цілісної системи. Найчастіше воно проявляється під час окремих спортивних заходів, змагань або громадських ініціатив. Однак поки що недостатньо розроблені питання підготовки спортивних волонтерів, їх мотивації, координації діяльності, визнання результатів волонтерської праці та залучення до довготривалих спортивних програм. Також потребує уваги питання співпраці між закладами освіти, спортивними організаціями, громадським сектором і територіальними громадами.

Особливо важливо розвивати спортивне волонтерство у закладах вищої освіти, які готують майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. Для студентів така діяльність може стати цінним практичним досвідом. Участь у спортивних волонтерських заходах допомагає їм краще зрозуміти майбутню професію, навчитися працювати з людьми, організовувати спортивні події, комунікувати, брати відповідальність і працювати в команді [8; 15].

Таким чином, дослідження міжнародного досвіду розвитку спортивного волонтерства та можливостей його впровадження в Україні є важливим і своєчасним. Воно дозволить визначити, як зробити спортивне волонтерство більш організованим, ефективним і корисним для суспільства, а також як використати потенціал фізичної культури і спорту для підтримки людей, розвитку громад і відновлення України.

Аналіз останніх досліджень із проблеми. Проблематика розвитку спортивного волонтерства останніми роками дедалі активніше привертає увагу науковців, фахівців сфери фізичної культури і спорту, представників громадського сектору та міжнародних організацій. Це зумовлено тим, що спортивне волонтерство перестає розглядатися лише як допоміжна діяльність під час проведення змагань чи масових фізкультурно-спортивних заходів. У сучасному науковому дискурсі воно трактується як багатофункціональний соціальний феномен, що поєднує організаційний, освітній, виховний, комунікативний, інклюзивний та реабілітаційний потенціал. Особливої

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

актуальності ця проблема набуває для України, де розвиток спортивного волонтерства може стати важливим чинником підтримки громад, залучення молоді до суспільно корисної діяльності, соціальної інтеграції осіб з інвалідністю, ветеранів війни та інших соціальних груп.

У вітчизняній науковій літературі питання спортивного волонтерства розглядається переважно в контексті освітнього середовища, професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту та організації волонтерської діяльності у закладах освіти. Так, О. Степанюк та І. Когут аналізують міжнародний досвід спортивної волонтерської діяльності в закладах освіти, акцентуючи увагу на значенні волонтерства для формування соціальної активності здобувачів освіти, розвитку їхніх організаційних і комунікативних умінь, а також набуття практичного досвіду участі у фізкультурно-спортивних заходах [2]. Авторки підкреслюють, що залучення молоді до спортивного волонтерства сприяє не лише ефективній організації спортивних подій, а й формуванню професійно значущих компетентностей майбутніх фахівців.

У праці І. Когут та О. Степанюк висвітлено організаційно-методичні особливості реалізації спортивної волонтерської діяльності в освітніх закладах України та світу [1]. Дослідниці наголошують, що ефективність спортивного волонтерства значною мірою залежить від наявності чіткої системи підготовки волонтерів, визначення їхніх функціональних обов'язків, мотиваційного супроводу, координації дій та оцінювання результатів діяльності. Важливим положенням є те, що спортивне волонтерство в освітньому середовищі може виступати складовою практичної підготовки здобувачів освіти, оскільки забезпечує зв'язок теоретичного навчання з реальною професійною діяльністю у сфері фізичної культури і спорту.

Вагомий внесок у розуміння сучасного стану спортивного волонтерства в Європі зроблено в аналітичних матеріалах Європейської обсерваторії спорту та зайнятості. У звіті "Sport Volunteering in Europe: Realities, Opportunities and Challenges" спортивне волонтерство розглядається як важливий ресурс сталого розвитку спортивної сфери, що потребує належного управління, підтримки, навчання та визнання внеску волонтерів [4]. У документі підкреслено, що в європейських країнах спортивне волонтерство функціонує на основі партнерства між спортивними організаціями, органами влади, закладами освіти та громадським сектором. Такий підхід є особливо цінним для України, оскільки дає змогу розглядати волонтерство не як ситуативну допомогу, а як системну складову розвитку фізичної культури і спорту.

Окремий напрям сучасних досліджень пов'язаний з економічним виміром спортивного волонтерства. У звіті проекту EVIS проаналізовано внесок волонтерської діяльності у спорті в економічний розвиток країн ЄС-8 та запропоновано рекомендації для політиків [5]. У цьому контексті спортивне волонтерство постає не лише як соціальна практика, а й як важливий економічний ресурс, що дозволяє підвищити ефективність організації спортивних подій, зменшити фінансове навантаження на організаторів, активізувати місцеві громади та сприяти розвитку спортивної інфраструктури. Для України цей аспект є особливо важливим, оскільки в умовах обмежених ресурсів спортивне волонтерство може стати одним із механізмів підтримки масового спорту, адаптивного спорту та фізкультурно-оздоровчих ініціатив.

Значна частина сучасних зарубіжних досліджень присвячена мотивації спортивних волонтерів. М. Розмярек, Я. Почта та Е. Мальхрович-Мосько досліджують мотиваційні чинники участі волонтерів у великих спортивних подіях, підкреслюючи роль особистісного розвитку, соціальної взаємодії, набуття досвіду, відчуття причетності до значущої події та бажання зробити внесок у розвиток спорту [15]. У подальших працях М. Розмярек та співавтори звертають увагу на мотивацію студентських спортивних волонтерів, зокрема з погляду їхньої професійної діяльності та попереднього волонтерського досвіду [14]. Це дає підстави стверджувати, що студентська молодь є

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

однією з найбільш перспективних груп для розвитку спортивного волонтерства, особливо у закладах вищої освіти фізкультурно-спортивного спрямування.

Дослідницькі тенденції у сфері спортивного волонтерства систематизовано у праці М. Розмярека, де проаналізовано польський внесок у глобальні знання про спортивне волонтерство [13]. Автор виокремлює ключові напрями сучасних досліджень: мотивація волонтерів, управління волонтерськими командами, соціальний ефект участі у спортивному волонтерстві, роль волонтерів у великих спортивних подіях, а також чинники довготривалої залученості. Ці напрями є методологічно важливими для української науки, адже дозволяють окреслити перспективи подальших досліджень і визначити, які аспекти спортивного волонтерства потребують поглибленого вивчення в національному контексті.

Питання мотивації та задоволеності спортивних волонтерів розглядається також у дослідженнях М. Міхальської, М. Граєк і М. Розмярека, які на прикладі масових змагань на витривалість аналізують чинники, що спонукають волонтерів до участі у спортивних заходах [10]. Автори підкреслюють, що для забезпечення повторної участі волонтерів важливими є не лише організаційні умови, а й емоційне задоволення, позитивний досвід взаємодії з учасниками, належне інформування, визнання внеску волонтерів та відчуття належності до команди. Подібні висновки підтверджують Х. Антунес та співавтори, які доводять значення мотивації та задоволеності як чинників повторної участі волонтерів у спортивно-туристичних заходах [3].

Окрему увагу в сучасній літературі приділено проблемі управління волонтерами у спортивній сфері. Г. Пауер та О. Недвецька аналізують теорію і практику волонтерського менеджменту в контексті спортивних заходів у постпандемічний період [12]. Автори наголошують, що ефективне управління волонтерськими командами має включати планування потреб у волонтерах, добір і підготовку учасників, розподіл функцій, комунікаційний супровід, підтримку під час заходу та подальше оцінювання результатів. Ці положення є важливими для української практики, оскільки розвиток спортивного волонтерства потребує не лише ентузіазму учасників, а й чітких організаційно-методичних механізмів.

Важливим напрямом сучасних досліджень є вивчення соціального ефекту спортивного волонтерства. Т. Коколакакіс та співавтори досліджують внесок спортивного волонтерства у суб'єктивне благополуччя на основі даних восьми європейських країн [9]. У цьому контексті волонтерська діяльність у спорті розглядається як чинник підвищення соціальної включеності, розширення комунікативних зв'язків, формування позитивного емоційного досвіду та зміцнення громадянської активності. Для України такі положення мають важливе значення, оскільки спортивне волонтерство може стати одним із засобів соціального згуртування, підтримки громад і подолання наслідків соціальної ізоляції, спричиненої війною, переміщенням населення та руйнуванням звичних соціальних зв'язків.

Помітне місце в сучасних наукових працях займає тематика волонтерства в адаптивному та інклюзивному спорті. К. Х. Хан і К. Т. Кім аналізують волонтерство в адаптивному спорті, зосереджуючи увагу на впливі альтруїстичної та егоїстичної мотивації на результативність діяльності волонтерів і їхній намір продовжувати участь у волонтерських практиках [6]. Дослідження М. Йобста та К. Крайнбухер-Бекерле розкриває перспективи залучення волонтерів з інвалідністю до спортивних заходів, а також позиції організаторів щодо їхнього навчання та працевлаштування [8]. Це розширює традиційне розуміння спортивного волонтерства, оскільки волонтери з інвалідністю розглядаються не лише як отримувачі підтримки, а як активні суб'єкти спортивного руху.

Проблема довготривалої залученості волонтерів висвітлена у праці А. Ганнавакер, Л.-Д. Роуз та Х. Пройсса, де на матеріалі Всесвітніх ігор Спеціальної Олімпіади 2023 року

визначено чинники, які впливають на сталість участі волонтерів у спортивних подіях [7]. Автори підкреслюють значення позитивного досвіду, якісної організації, відчуття соціальної значущості діяльності, визнання та можливостей особистісного розвитку. Систематичний огляд А. Муньос-Ллерени та співавторів також підтверджує, що мотивація і задоволеність волонтерів у спортивних організаціях для людей з інвалідністю є ключовими чинниками ефективності та сталості волонтерської діяльності [11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що міжнародна наукова думка розглядає спортивне волонтерство як складну, багаторівневу систему, яка охоплює питання мотивації, управління, підготовки, соціальної інтеграції, інклюзії, економічної цінності та довготривалої залученості волонтерів. Водночас у вітчизняному науковому просторі проблема імплементації міжнародного досвіду розвитку спортивного волонтерства в Україні ще не отримала достатньо комплексного висвітлення. Недостатньо розробленими залишаються питання адаптації європейських і світових моделей спортивного волонтерства до умов воєнного та повоєнного відновлення України, інтеграції волонтерських практик в освітні програми, підготовки спортивних волонтерів для адаптивного спорту, а також створення сталої системи партнерства між закладами освіти, спортивними організаціями, громадським сектором і територіальними громадами.

Таким чином, подальшого наукового обґрунтування потребують теоретико-методичні засади імплементації міжнародного досвіду спортивного волонтерства в українську практику. Особливо важливим є не механічне перенесення зарубіжних моделей, а їх адаптація до національного контексту, з урахуванням соціальних викликів, потреб молоді, ветеранів війни, осіб з інвалідністю, територіальних громад і системи професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

Метою статті є узагальнення міжнародного досвіду розвитку спортивного волонтерства та визначення можливостей його імплементації в Україні з урахуванням сучасних соціальних викликів, потреб сфери фізичної культури і спорту, розвитку адаптивного й інклюзивного спорту, а також умов воєнного та повоєнного відновлення українського суспільства.

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких завдань: проаналізувати сутність спортивного волонтерства як соціального та організаційного явища; охарактеризувати провідні міжнародні підходи до підготовки, мотивації, координації та підтримки спортивних волонтерів; визначити значення спортивного волонтерства для розвитку масового, адаптивного та інклюзивного спорту; окреслити перспективи впровадження зарубіжного досвіду в українську практику; обґрунтувати доцільність залучення закладів вищої освіти, спортивних організацій, громадського сектору та територіальних громад до формування сталої системи спортивного волонтерства в Україні.

Методи дослідження. У процесі підготовки статті використано комплекс загальнонаукових методів дослідження, які дали змогу всебічно розглянути проблему розвитку спортивного волонтерства в міжнародному та українському контекстах.

Метод аналізу наукової літератури застосовано для вивчення сучасних праць, присвячених спортивному волонтерству, мотивації волонтерів, волонтерському менеджменту, адаптивному та інклюзивному спорту. Це дозволило визначити основні напрями наукового осмислення проблеми та виявити актуальні тенденції її дослідження.

Метод порівняльного аналізу використано для зіставлення міжнародних підходів до організації спортивного волонтерства з можливостями їх впровадження в Україні. Особливу увагу приділено досвіду країн Європейського Союзу, США, Канади та Австралії, де спортивне волонтерство є важливою складовою діяльності спортивних організацій, освітніх установ і громадського сектору.

Метод узагальнення дав змогу систематизувати провідні ідеї щодо підготовки,

мотивації, координації та підтримки спортивних волонтерів, а також визначити перспективні напрями розвитку спортивного волонтерства в Україні.

Метод систематизації застосовано для групування основних напрямів імплементації міжнародного досвіду: підготовка спортивних волонтерів, розвиток партнерства між установами та організаціями, залучення молоді, підтримка адаптивного й інклюзивного спорту, використання цифрових платформ для координації волонтерської діяльності.

Метод теоретичного моделювання використано для обґрунтування можливих шляхів формування в Україні сталого системи спортивного волонтерства, адаптованої до національних умов, потреб територіальних громад, ветеранів війни, осіб з інвалідністю, молоді та інших соціальних груп.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спортивне волонтерство сьогодні є важливою частиною розвитку фізичної культури і спорту. Його значення не обмежується лише допомогою під час проведення змагань або масових спортивних заходів. Волонтери допомагають організовувати події, супроводжують учасників і глядачів, підтримують комунікацію між організаторами, беруть участь у створенні безпечного, відкритого та доброзичливого середовища. Водночас спортивне волонтерство має глибший соціальний зміст: воно сприяє розвитку відповідальності, взаємодопомоги, громадянської активності та залученню людей до суспільно корисної діяльності [4].

У міжнародній практиці спортивне волонтерство розглядається як добре організована система. У багатьох країнах волонтерів не просто залучають до окремих заходів, а заздалегідь готують до виконання конкретних завдань. Їм пояснюють їхні функції, навчають основ комунікації, знайомлять з особливостями роботи з різними групами учасників, забезпечують підтримку координаторів і визнають їхній внесок у розвиток спорту. Такий підхід дозволяє зробити волонтерську діяльність більш ефективною, стабільною та корисною як для спортивних організацій, так і для самих волонтерів [1; 12].

Особливе значення спортивне волонтерство має в освітньому середовищі. Для здобувачів освіти, які навчаються за спеціальностями фізкультурно-спортивного спрямування, участь у волонтерських заходах є важливим практичним досвідом. Вона допомагає майбутнім фахівцям краще зрозуміти особливості організації спортивної діяльності, навчитися працювати з людьми, розвивати комунікативні, організаційні та лідерські якості. О. Степанюк та І. Когут зазначають, що міжнародний досвід спортивної волонтерської діяльності в закладах освіти демонструє її значний потенціал для професійного становлення майбутніх фахівців фізичної культури і спорту [2].

Важливо, що спортивне волонтерство може бути не лише позанавчальною активністю, а й частиною практико-орієнтованої підготовки студентів. Через участь у спортивних подіях здобувачі освіти отримують можливість застосувати теоретичні знання в реальних умовах, навчитися працювати в команді, приймати рішення, брати відповідальність за доручену справу. І. Когут та О. Степанюк підкреслюють, що результативність такої діяльності залежить від попередньої підготовки волонтерів, чіткого розподілу обов'язків і методичного супроводу [1].

Європейський досвід показує, що спортивне волонтерство є важливим ресурсом розвитку громад і спортивного сектору. Воно сприяє налагодженню співпраці між закладами освіти, спортивними організаціями, органами місцевого самоврядування та громадськими об'єднаннями. Саме така партнерська взаємодія дає змогу розглядати волонтерство не як разову допомогу, а як сталу складову спортивного життя. У матеріалах European Observatoire of Sport and Employment спортивне волонтерство визначається як один із чинників, що підтримує розвиток спорту, розширює можливості участі населення у фізкультурно-спортивній діяльності та посилює соціальну роль спортивних організацій [4].

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

Окремої уваги потребує економічне значення спортивного волонтерства. У багатьох країнах волонтерська праця допомагає організовувати спортивні заходи навіть за обмежених фінансових ресурсів. Волонтери беруть на себе частину організаційних, інформаційних і комунікаційних функцій, що зменшує навантаження на організаторів і водночас підвищує якість проведення заходів. У звіті EVIS Project наголошено, що спортивне волонтерство має не лише соціальну, а й економічну цінність, оскільки сприяє розвитку спортивного сектору, місцевих громад і громадської активності [5].

Для України цей аспект є особливо важливим. В умовах воєнного та повоєнного відновлення ресурси спортивної сфери часто є обмеженими, а потреба в організації фізкультурно-оздоровчих, адаптивних, інклюзивних і реабілітаційних заходів зростає. Тому спортивне волонтерство може стати дієвим механізмом підтримки локальних спортивних ініціатив, розвитку масового спорту та залучення населення до активного способу життя.

Одним із ключових питань у розвитку спортивного волонтерства є мотивація волонтерів. Люди долучаються до такої діяльності з різних причин. Для одних важливим є бажання допомогти, для інших - інтерес до спорту, можливість отримати новий досвід, розширити коло спілкування або відчувати причетність до важливої події. М. Розмярек, Я. Почта та Е. Мальхрович-Мосько зазначають, що мотивація спортивних волонтерів поєднує як альтруїстичні, так і особистісно-професійні чинники [15].

Саме тому під час розбудови системи спортивного волонтерства в Україні важливо враховувати різні мотиви учасників. Волонтеру потрібно дати не лише завдання, а й розуміння цінності його роботи. Важливими є підтримка з боку організаторів, чітка комунікація, позитивна атмосфера, можливість навчатися, розвиватися та бачити результат власного внеску. Дослідження студентського спортивного волонтерства підтверджують, що попередній досвід, професійні інтереси та позитивна організація заходів впливають на готовність молоді надалі брати участь у волонтерських ініціативах [14].

Не менш важливим є питання управління волонтерськими командами. Навіть найвмотивованіші волонтери потребують чіткої організації роботи. Вони мають розуміти, хто координує процес, які завдання потрібно виконати, до кого звертатися у разі труднощів, як діяти в нестандартних ситуаціях. Г. Пауер та О. Недвецька звертають увагу на те, що сучасний волонтерський менеджмент у спорті потребує гнучких підходів, цифрових інструментів, якісної комунікації та врахування потреб самих волонтерів [12].

У цьому контексті для України важливо готувати не лише спортивних волонтерів, а й координаторів волонтерських програм. Саме координатор забезпечує зв'язок між організаторами заходу і волонтерською командою, розподіляє обов'язки, підтримує учасників, вирішує організаційні питання та допомагає створити атмосферу довіри. Без такої координації спортивне волонтерство ризикує залишатися ситуативним і малоефективним.

Спортивне волонтерство має також значний соціально-психологічний потенціал. Участь у волонтерській діяльності допомагає людям розширювати соціальні контакти, відчувати власну корисність, розвивати емпатію, відповідальність і належність до спільноти. Т. Коколакакіс та співавтори на основі даних восьми європейських країн доводять, що спортивне волонтерство позитивно впливає на суб'єктивне благополуччя людини, її соціальну включеність і особистісний розвиток [9].

Для українського суспільства ця функція спортивного волонтерства має особливу вагу. Через війну багато людей переживають втрату звичних соціальних зв'язків, переміщення, психологічне напруження, труднощі адаптації. Участь у спортивних волонтерських ініціативах може допомогти молоді, внутрішньо переміщеним особам, ветеранам війни, членам їхніх родин та іншим соціальним групам відчувати підтримку, включеність у громаду та можливість бути корисними.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

Окремим важливим напрямом є спортивне волонтерство в адаптивному та інклюзивному спорті. У міжнародній практиці волонтери активно долучаються до організації заходів для осіб з інвалідністю, допомагають створювати доступний простір, супроводжують учасників, підтримують комунікацію та сприяють формуванню безбар'єрного спортивного середовища. К. Х. Хан і К. Т. Кім розглядають волонтерство в адаптивному спорті як діяльність, у якій мотивація волонтерів впливає на якість виконання завдань і бажання продовжувати участь у таких ініціативах [6].

Водночас сучасний підхід до інклюзії передбачає не лише допомогу особам з інвалідністю, а й їх активне залучення до волонтерської діяльності. Людина з інвалідністю може бути не тільки отримувачем підтримки, а й організатором, консультантом, наставником або повноцінним членом волонтерської команди. М. Йобст та К. Крайнбухер-Бекерле наголошують на важливості навчання і залучення волонтерів з інвалідністю до спортивних подій, оскільки це розширює можливості інклюзивного спортивного середовища [8].

Питання довготривалої участі волонтерів також є важливим для розвитку спортивного волонтерства. Волонтери частіше повертаються до участі у нових заходах, якщо мають позитивний досвід, відчувають повагу до своєї праці, бачать чітку організацію процесу та розуміють значущість власного внеску. А. Ганнавакер, Л.-Д. Роуз та Х. Проїсс, аналізуючи досвід волонтерів Всесвітніх ігор Спеціальної Олімпіади 2023 року, підкреслюють, що сталість участі залежить від якості організації, визнання та можливостей особистісного розвитку [7].

Схожі висновки простежуються і в дослідженнях, присвячених спортивним заходам на витривалість та спортивно-туристичним подіям. Зокрема, М. Міхальська, М. Граек і М. Розмярек наголошують, що мотивація волонтерів пов'язана з емоційним задоволенням, позитивним досвідом взаємодії та відчуттям належності до команди [10]. Х. Антунес та співавтори також доводять, що мотивація і задоволеність є важливими чинниками повторної участі волонтерів у спортивно-туристичних заходах [3].

Імплементация міжнародного досвіду в Україні має відбуватися поступово та з урахуванням національного контексту. Насамперед необхідно сформувати чітке розуміння спортивного волонтерства як складової спортивної, освітньої, молодіжної та соціальної політики. Доцільним є розроблення методичних рекомендацій для закладів освіти, спортивних федерацій, громадських організацій і територіальних громад. У таких рекомендаціях варто передбачити питання добору волонтерів, їх навчання, правового та етичного супроводу, безпеки, мотивації, оцінювання та визнання результатів діяльності [1; 4; 12].

Другим важливим напрямом є інтеграція спортивного волонтерства в систему підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. Це може відбуватися через освітні компоненти, практичну підготовку, неформальну освіту, студентські клуби, участь у спортивних подіях, соціальних, адаптивних і реабілітаційних проектах. Такий підхід дозволить студентам не лише отримувати знання, а й застосовувати їх у реальних умовах, формувати професійну ідентичність і розвивати навички командної роботи [1; 2; 14].

Третім напрямом є створення партнерської моделі спортивного волонтерства. Її основою має бути співпраця між закладами вищої освіти, спортивними організаціями, федераціями, органами місцевого самоврядування, ветеранськими організаціями, реабілітаційними установами, молодіжними центрами та громадським сектором. Така взаємодія допоможе уникнути випадковості волонтерських ініціатив і зробить їх більш сталими, організованими та результативними [4; 5].

Четвертим перспективним напрямом є використання цифрових інструментів. Йдеться про онлайн-реєстрацію волонтерів, електронні бази даних, цифрові сертифікати участі, дистанційне навчання, інформаційні платформи для комунікації між

організаторами та волонтерами. Цифрові рішення можуть значно спростити координацію спортивного волонтерства і зробити його доступнішим для молоді та інших зацікавлених груп [12; 13].

Отже, міжнародний досвід показує, що спортивне волонтерство є ефективним тоді, коли воно має системну організацію, якісне управління, зрозумілу мотивацію, інклюзивний характер і партнерську підтримку. Для України цей досвід є особливо важливим, адже спортивне волонтерство може стати ресурсом розвитку фізичної культури і спорту, підтримки громад, соціальної інтеграції ветеранів війни й осіб з інвалідністю, формування громадянської активності молоді та підготовки майбутніх фахівців фізкультурно-спортивного профілю [4; 6; 8; 9; 11]. Таким чином, спортивне волонтерство варто розглядати як перспективний інструмент модернізації української спортивної сфери та важливий чинник соціального відновлення суспільства.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Результати дослідження виявили, що спортивне волонтерство є суттєвим соціальним, організаційним та освітнім феноменом, який у міжнародній практиці оцінюється невід'ємною складовою розвитку сфери фізичної культури та спорту. Його значення стає не лише в організаційному забезпеченні спортивних заходів, а й у формуванні громадянської активності, соціальної відповідальності, культури взаємодопомоги, інклюзивності та залученні різних груп населення до фізичної та спортивної діяльності.

Досвід професій, що ефективний розвиток спортивного волонтерства обґрунтовується на системному підході, що охоплює відбір, навчання, мотивацію, координацію, підтримку та визнання діяльності волонтерів. В Європейському Союзі країн, США, Канаді, Австралії та інших спортивне волонтерство функціонує на основі партнерства між спортивними організаціями, навчальними закладами, громадськими об'єднаннями, органами місцевого самоврядування та державними установами. Досвід є актуальним для України, завдяки цьому завдяки переходу від епізодичного залучення волонтерів до спортивних заходів до створення стійкої моделі спортивного волонтерства. Досвід показує, що успішний розвиток спортивного волонтерства базується на системному підході, який включає відбір, навчання, мотивацію, координацію, підтримку та визнання діяльності волонтерів. У країнах Європейського Союзу, США, Канаді, Австралії та інших спортивне волонтерство працює на основі партнерства між спортивними організаціями, навчальними закладами, громадськими об'єднаннями, органами місцевого самоврядування та державними установами. Цей досвід є актуальним для України, оскільки дозволяє перейти від ситуативного залучення волонтерів до спортивних заходів до формування сталої моделі спортивного волонтерства. Визначено, що для українського суспільства спортивне волонтерство має особливе значення в умовах воєнного та повоєнного відновлення. Воно може бути ефективним інструментом підтримки молоді, ветеранів війни, осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, територіальних громад та інших соціальних груп. Через участь у спортивних, адаптивних, інклюзивних, реабілітаційних і фізкультурно-оздоровчих заходах спортивні волонтери здатні сприяти соціальній інтеграції, психологічній підтримці, популяризації здорового способу життя та зміцненню соціальної згуртованості.

Обґрунтовано, що імплементація міжнародного досвіду розвитку спортивного волонтерства в Україні має здійснюватися не шляхом механічного перенесення зарубіжних моделей, а через їх адаптацію до національного контексту. Важливо враховувати соціально-економічні умови, наслідки війни, потреби територіальних громад, стан спортивної інфраструктури, можливості закладів освіти, громадського сектору та спортивних організацій. Саме адаптований підхід дозволить забезпечити практичну дієвість спортивного волонтерства та його відповідність актуальним потребам українського суспільства.

Перспективними напрямами впровадження міжнародного досвіду в Україні є: розроблення нормативно-методичного забезпечення спортивного волонтерства; створення програм підготовки спортивних волонтерів; інтеграція волонтерської діяльності в освітні програми спеціальностей фізкультурно-спортивного спрямування; формування партнерства між закладами вищої освіти, спортивними федераціями, громадськими організаціями, органами місцевого самоврядування та реабілітаційними установами; розвиток цифрових платформ для координації волонтерської діяльності; залучення волонтерів до адаптивного спорту, інклюзивних заходів і програм соціальної реінтеграції.

Спортивне волонтерство доцільно розглядати як перспективний ресурс модернізації сфери фізичної культури і спорту в Україні, посилення громадянської активності молоді, розвитку адаптивного та інклюзивного спорту, підтримки ветеранів війни й осіб з інвалідністю, а також консолідації українського суспільства. Подальші наукові дослідження варто спрямувати на розроблення національної моделі спортивного волонтерства, визначення критеріїв ефективності волонтерських програм, створення методики підготовки спортивних волонтерів і вивчення впливу спортивного волонтерства на професійне становлення майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Когут І., Степанюк О. Організаційно-методичні особливості реалізації спортивної волонтерської діяльності в освітніх закладах України та світу. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2022. № 2. С. 71–75. DOI: <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.2.71-75>.
2. Степанюк О., Когут І. Міжнародний досвід спортивної волонтерської діяльності в закладах освіти. Sport Science Spectrum. 2025. № 2. С. 46–52. DOI: <https://doi.org/10.32782/spectrum/2025-2-7>.
3. Antunes H., Rodrigues A., Sabino B., Gouveia É., Lopes H. Volunteer Management in Sports Tourism Events: Motivation and Satisfaction as Drivers for Repeat Participation. Societies. 2025. Vol. 15, No. 4. Article 80. DOI: <https://doi.org/10.3390/soc15040080>.
4. European Observatoire of Sport and Employment. Sport Volunteering in Europe: Realities, Opportunities and Challenges. V4V Project. 2023. URL: https://www.eose.org/wp-content/uploads/2023/10/V4V_REV11.pdf (дата звернення: 28.04.2026).
5. EVIS Project. Report on Economic Dimension of Volunteering in Sport in EU-8 with Recommendations to Policy-Makers. Erasmus+ Programme of the European Union. 2023. URL: <https://evisproject.eu/wp-content/uploads/2023/01/Report-on-economic-dimension-of-volunteering-in-sport-in-EU-8-with-recommendations-to-policy-makers.pdf> (дата звернення: 28.04.2026).
6. Han K. H., Kim K. T. Volunteering in Adaptive Sport: Effects of Altruistic and Egoistic Motivation on Performance and Sustained Intention. Frontiers in Sports and Active Living. 2025. Vol. 7. DOI: <https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1592202>.
7. Hannawacker A., Rose L.-D., Preuss H. Key Factors Influencing Long-Term Engagement: A Quantitative Analysis of Special Olympics World Games 2023 Volunteers. Frontiers in Sports and Active Living. 2025. Vol. 7. DOI: <https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1503863>.
8. Jobst M., Kreinbacher-Bekerle C. The Perspectives of Volunteers with Disabilities and Sport Event Organizers on Educating and Employing Volunteers with Disabilities. Frontiers in Sports and Active Living. 2025. Vol. 7. DOI: <https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1543502>.
9. Kokolakakis T., Schoemaker J., Lera-Lopez F., de Boer W., Čingienė V., Papić A., Ahlert G. Valuing the Contribution of Sport Volunteering to Subjective Wellbeing: Evidence from Eight European Countries. Frontiers in Sports and Active Living. 2024. Vol. 6. DOI: <https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1308065>.

10. Michalska M., Grajek M., Rozmiarek M. Motivations of Sports Volunteers at Mass Endurance Events: A Case Study of Poznan. *Sports*. 2025. Vol. 13, No. 8. Article 255. DOI: <https://doi.org/10.3390/sports13080255>.
11. Muñoz-Llerena A., Angosto S., Pérez-Campos C., Alcaraz-Rodríguez V. A Systematic Review of Volunteer Motivation and Satisfaction in Disability Sports Organizations. *Disabilities*. 2025. Vol. 5, № 2. Article 33. DOI: <https://doi.org/10.3390/disabilities5020033>.
12. Power G., Nedvetskaya O. An Empirical Exploration of Volunteer Management Theory and Practice: Considerations for Sport Events in a "Post-COVID-19" World. *Frontiers in Sports and Active Living*. 2022. Vol 4. DOI: <https://doi.org/10.3389/fspor.2022.689209>.
13. Rozmiarek M. Research Trends in Sports Volunteering: A Focus on Polish Contributions to Global Knowledge. *Sustainability*. 2024. Vol. 16, №19. Article 8412. DOI: <https://doi.org/10.3390/su16198412>.
14. Rozmiarek M., Grajek M., Malchrowicz-Moško E., Krupa-Kotara K., Burgos J., Aguirre-Betolaza A. M., Castañeda-Babarro A. Selected Motivations of Student Sports Volunteers in Terms of Professional Activity and Previous Volunteering Experience. *Sustainability*. 2023. Vol. 15, № 13. Article 10531. DOI: <https://doi.org/10.3390/su151310531>.
15. Rozmiarek M., Poczta J., Malchrowicz-Moško E. Motivations of Sports Volunteers at the 2023 European Games in Poland. *Sustainability*. 2021. Vol. 13, №11. Article 6406. DOI: <https://doi.org/10.3390/su13116406>.

REFERENCES

1. Kohut, I., & Stepaniuk, O. (2022). Orhanizatsiino-metodychni osoblyvosti realizatsii sportyvnoi volonterskoi diialnosti v osvitynikh zakladakh Ukrainy ta svitu [Organizational and methodological features of the implementation of sports volunteering activities in educational institutions of Ukraine and the world]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu*, (2), 71–75. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.2.71-75> [in Ukrainian].
2. Stepaniuk, O., & Kohut, I. (2025). Mizhnarodnyi dosvid sportyvnoi volonterskoi diialnosti v zakladakh osvity [International experience of sports volunteering in educational institutions]. *Sport Science Spectrum*, (2), 46–52. <https://doi.org/10.32782/spectrum/2025-2-7> [in Ukrainian].
3. Antunes, H., Rodrigues, A., Sabino, B., Gouveia, É., & Lopes, H. (2025). Volunteer management in sports tourism events: Motivation and satisfaction as drivers for repeat participation. *Societies*, 15(4), Article 80. <https://doi.org/10.3390/soc15040080>
4. European Observatoire of Sport and Employment. (2023). *Sport volunteering in Europe: Realities, opportunities and challenges*. V4V Project. https://www.eose.org/wp-content/uploads/2023/10/V4V_REV11.pdf
5. EVIS Project. (2023). *Report on economic dimension of volunteering in sport in EU-8 with recommendations to policy-makers*. Erasmus+ Programme of the European Union. <https://evisproject.eu/wp-content/uploads/2023/01/Report-on-economic-dimension-of-volunteering-in-sport-in-EU-8-with-recommendations-to-policy-makers.pdf>
6. Han, K. H., & Kim, K. T. (2025). Volunteering in adaptive sport: Effects of altruistic and egoistic motivation on performance and sustained intention. *Frontiers in Sports and Active Living*, 7, Article 1592202. <https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1592202>
7. Hannawacker, A., Rose, L.-D., & Preuss, H. (2025). Key factors influencing long-term engagement: A quantitative analysis of Special Olympics World Games 2023 volunteers. *Frontiers in Sports and Active Living*, 7, Article 1503863. <https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1503863>
8. Jobst, M., & Kreinbacher-Bekerle, C. (2025). The perspectives of volunteers with disabilities and sport event organizers on educating and employing volunteers with disabilities. *Frontiers in Sports and Active Living*, 7, Article 1543502. <https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1543502>
9. Kokolakis, T., Schoemaker, J., Lera-Lopez, F., de Boer, W., Čingienė, V., Papić, A., & Ahlert, G. (2024). Valuing the contribution of sport volunteering to subjective wellbeing: Evidence from eight European countries. *Frontiers in Sports and Active Living*, 6, Article 1308065. <https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1308065>
10. Michalska, M., Grajek, M., & Rozmiarek, M. (2025). Motivations of sports volunteers at mass endurance events: A case study of Poznan. *Sports*, 13(8), Article 255. <https://doi.org/10.3390/sports13080255>

11. Muñoz-Llerena, A., Angosto, S., Pérez-Campos, C., & Alcaraz-Rodríguez, V. (2025). A systematic review of volunteer motivation and satisfaction in disability sports organizations. *Disabilities*, 5(2), Article 33. <https://doi.org/10.3390/disabilities5020033>
12. Power, G., & Nedvetskaya, O. (2022). An empirical exploration of volunteer management theory and practice: Considerations for sport events in a “post-COVID-19” world. *Frontiers in Sports and Active Living*, 4, Article 689209. <https://doi.org/10.3389/fspor.2022.689209>
13. Rozmiarek, M. (2024). Research trends in sports volunteering: A focus on Polish contributions to global knowledge. *Sustainability*, 16(19), Article 8412. <https://doi.org/10.3390/su16198412>
14. Rozmiarek, M., Grajek, M., Malchrowicz-Moško, E., Krupa-Kotara, K., Burgos, J., Aguirre-Betolaza, A. M., & Castañeda-Babarro, A. (2023). Selected motivations of student sports volunteers in terms of professional activity and previous volunteering experience. *Sustainability*, 15(13), Article 10531. <https://doi.org/10.3390/su151310531>
15. Rozmiarek, M., Poczta, J., & Malchrowicz-Moško, E. (2021). Motivations of sports volunteers at the 2023 European Games in Poland. *Sustainability*, 13(11), Article 6406. <https://doi.org/10.3390/su13116406>

Конфлікт інтересів. Автор підтверджує відсутність фінансових, особистих чи інших інтересів, що можуть розглядатися як потенційний конфлікт інтересів щодо публікації цієї статті.

Фінансування. Дослідження виконане за відсутності фінансової підтримки з боку будь-яких організацій.

Доступність даних. Це дослідження не передбачає використання додаткових наборів даних.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту не використовувались при написанні цієї статті.

Дата першого надходження статті до видання – 28.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування – 11.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) – 19.05.2026